

Universiteit Utrecht
Master psychologie, Kinder- en Jeugdpsychologie

THESIS

Straffen en zelfwaardering

Een longitudinaal onderzoek naar de relatie tussen straf, emotionele stabiliteit en
de zelfwaardering van adolescenten.

Mw. L. Schuhmacher (3387771)
22-06-2012

Mw. J. Weeland

Mw. R. Chhangur

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	1
Abstract	2
Inleiding	3
<i>Onderzoeksvraag en Hypothesen</i>	5
Methode	6
<i>Participanten</i>	6
<i>Procedure</i>	6
<i>Meetinstrumenten</i>	7
<i>Statistische Analyses</i>	8
Resultaten	9
Conclusie	12
Discussie	13
Referentielijst	16

Abstract

Inleiding: In dit onderzoek is gekeken naar het longitudinale verband tussen straffen door ouders en de zelfwaardering van adolescenten. De centrale onderzoeksvraag in deze studie luidt: Wordt het verband tussen straffen door ouders en de zelfwaardering van adolescenten gemodereerd door emotionele stabiliteit? **Methode:** 302 adolescenten in de leeftijd van 13-15 jaar hebben deelgenomen aan de studie 'Family and Health' op vier meetmomenten. **Resultaten:** De resultaten laten zien dat straffen door ouders op meetmoment 1 de zelfwaardering van adolescenten voorspelt op meetmoment 1 tot en met 4. Dit effect wordt echter niet beïnvloed door emotionele stabiliteit. **Conclusie:** Zoals verwacht hebben adolescenten die strenger gestraft worden door hun ouders een lagere zelfwaardering dan adolescenten die minder streng gestraft worden, dit is onafhankelijk van de mate van emotionele stabiliteit. Omdat dit effect over tijd blijft bestaan, blijkt dat ouders via straffen nog steeds invloed hebben op de zelfwaardering van de adolescent in plaats van dat deze invloed van ouders afneemt. **Discussie:** Het is mogelijk dat er geen moderatie-effect is gevonden omdat in dit onderzoek gekeken is naar een milde vorm van straffen. Wellicht heeft emotionele stabiliteit wel een modererend effect als het gaat om fysieke straffen door ouders. Ook kan het zijn dat een construct met een andere vorm van straffen weer andere resultaten naar voren brengt.

Inleiding

In de adolescentie vinden er verschillende belangrijke mijlpalen plaats in de ontwikkeling van personen, waaronder in de zelfwaardering. Zelfwaardering is de beoordeling van je eigenwaarde en de gevoelens die geassocieerd worden met deze beoordeling (Berk, 2006). Het verschil tussen je huidige zelfperceptie en hoe je je ideale zelf ziet geeft de mate van zelfwaardering aan. Iemand die weinig verschil ziet tussen zijn ideaalbeeld en wie hij/zij op dat moment is, heeft een hoge zelfwaardering (Larsen, & Buss, 2008). Gedurende de adolescentie worden er verschillende concepten toegevoegd op basis waarvan men zichzelf waardeert, zoals hechte vriendschappen, romantische relaties en competenties voor school (Berk, 2006). Daarnaast leren adolescenten de behaalde successen te differentiëren, bijvoorbeeld een succes waar veel moeite voor is gedaan zal de zelfwaardering meer doen stijgen. Jongeren met een hoge zelfwaardering hebben meer motivatie voor en betere prestaties op school (Guay, Marsh, & Boivin, 2003). Daarnaast is een hoge zelfwaardering een goede basis voor de identiteitsontwikkeling in de adolescentie (Snarey, & Bell, 2003). Jongeren met een lage zelfwaardering hebben minder goede sociale vaardigheden en halen lagere schoolprestaties dan jongeren met een hogere zelfwaardering (Hymel, Vaillancourt, McDougall, & Renshaw, 2008). Het is belangrijk om te onderzoeken welke factoren invloed hebben op de zelfwaardering om dergelijke problemen te voorkomen.

De ontwikkelingen van de zelfwaardering gedurende de adolescentie verschillen echter voor beide sekse. Uit onderzoek is onder meer gebleken dat de zelfwaardering bij meisjes in de adolescentie omlaag gaat, terwijl de zelfwaardering bij jongens licht stijgt (Block, & Robbins, 1993). Daarnaast verschilt de mate van zelfwaardering ook per leeftijdsgroep, de zelfwaardering wordt in de adolescentie hoger en ook meer stabiel (Meier, Orth, Denissen, & Kühnel, 2011).

In de adolescentie is de opvoeding van ouders nog steeds van belang voor de ontwikkeling van jongeren. Een ondersteunende en warme band tussen ouder en adolescent

zorgt ervoor dat de adolescent zijn identiteit positief kan ontwikkelen, waaronder ook zijn zelfwaardering valt (Vazsonyi, Hibbert, & Snider, 2003). Een belangrijk onderdeel van opvoeding is straffen (Berk, 2006). Vanuit de literatuur zijn er aanwijzingen dat streng straffen kan leiden tot angstklachten, depressie en externaliserende problemen (Bender et. al., 2007; Engfer & Schneewind, 1982). Ook kan streng straffen door de ouders de zelfwaardering van jongeren verlagen (Solomon & Serres, 1999). Kinderen en adolescenten die zichzelf zien als slachtoffer van streng straffen hebben vaak het gevoel dat ze niet competent zijn op school en niet tevreden zijn over zichzelf, kortom deze kinderen hebben een lage zelfwaardering (Solomon & Serres, 1999). Deze lage zelfwaardering heeft ook weer invloed op hoe de adolescent functioneert. Deze adolescenten geloven niet in zichzelf en zien de wereld daardoor als bedreigend in plaats van vriendelijk. Ook zijn ze sneller te manipuleren door anderen en zouden dan eventueel eerder participeren in delinquent gedrag (Solomon & Serres, 1999). Het straffen door ouders en het gedrag van de adolescent zijn componenten van een bidirectioneel model, ze hebben beide invloed op elkaar (Felson & Zielinski, 1989). Als ouders de adolescent vaak en streng straffen, dan voelt de adolescent zich niet gesteund en niet gewaardeerd als gelijkwaardig persoon. Hierdoor zal de ontwikkeling van de zelfwaardering stagneren. Andersom laten adolescenten met een lagere zelfwaardering eerder defensief en depressief gedrag zien, wat bij ouders negatieve reacties oproept waaronder strengere straffen (Felson & Zielinski, 1989).

In de literatuur is er een theorie die stelt dat kinderen verschillen in hun sensitiviteit voor opvoedingsfactoren. Kinderen die gevoelig zijn voor opvoeding zullen zich positief ontwikkelen bij een warme opvoeding en zich negatief ontwikkelen bij een koude opvoeding (Belsky & Pluess, 2009). Het blijkt dat de kinderen die gevoeliger zijn voor opvoeding laag scoren op emotionele stabiliteit (Belsky, 2005). Emotionele stabiliteit is een persoonlijkheidstrekk die refereert naar de mate waarin mensen om kunnen gaan met stressoren

in het leven. Iemand met een hoge emotionele stabiliteit gaat op een betere manier om met negatieve emoties en stress. Jongeren die een laag scoren op emotionele stabiliteit hebben vaker fysieke en psychische klachten, ook denken ze minder goed over zichzelf waardoor ze dus vaker een lagere zelfwaardering hebben (Ross, Canada, & Rausch, 2002; Larsen & Buss, 2008). Concluderend kunnen we de verwachting opstellen dat jongeren die lager scoren op emotionele stabiliteit gevoeliger zijn voor een negatieve opvoeding, dus in deze studie streng straffen door de ouders, en daardoor hun zelfwaardering meer laten beïnvloeden.

Onderzoeksvraag en hypothesen

Veel onderzoek naar zelfwaardering is gericht op jonge kinderen en heeft andere facetten van opvoeding als onafhankelijke variabele dan straffen door ouders, bijvoorbeeld ouderlijke steun (Bean, Bush, McKenry, & Wilson, 2003) of invloed van een scheiding (Baker & Ben-ami, 2011). Daarnaast maken studies vaak gebruik van cross-sectionele methoden (Solomon & Serres, 1999). Huidige studie onderzoekt met behulp van longitudinale data de invloed van straffen op de ontwikkeling van zelfwaardering in adolescentie. Hierbij wordt ook gekeken naar een mogelijke modererende rol van emotionele stabiliteit van adolescenten op deze relatie. De centrale onderzoeksvraag in deze studie luidt: Wordt het verband tussen straffen door ouders en de zelfwaardering van adolescenten gemodereerd door emotionele stabiliteit? Verwacht wordt dat: 1) Adolescenten die streng worden gestraft door hun ouders een lage zelfwaardering ontwikkelen 2) De mate van emotionele stabiliteit van de adolescent het verband tussen streng straffen en een lagere zelfwaardering modereert. Verwacht wordt dat emotioneel instabiele adolescenten bij streng straffen een lagere zelfwaardering ontwikkelen dan emotioneel stabiele adolescenten en dan adolescenten die niet streng worden gestraft.

Methoden

Participanten

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van de data van een longitudinaal Nederlands onderzoek genaamd 'Family and Health' (Harakeh, Scholte, de Vries, & Engels, 2005). In totaal hebben er 428 Nederlandse gezinnen toegezegd in het onderzoek te participeren. Inclusiecriteria voor deelname waren dat elk gezin een moeder, vader en twee adolescente kinderen bevat; dat de ouders getrouwd zijn of samenwonen, dat de gezinsleden biologisch verwant zijn, de adolescente kinderen geen tweeling zijn, en niet mentaal of psychisch beperkt. De leeftijd van het jongste kind lag ten tijde van wave 1 tussen de 13 en de 15 jaar ($M_{leeftijd} = 13.36, SD = .50$). De meeste van deze families waren van Nederlandse afkomst (>95%). De gezinnen waren als volgende verdeeld over de opleidingsniveaus, 33,5% van de gezinnen representeerden het lager opleidingsniveau, 32,8% van de gezinnen representeerden het gemiddelde opleidingsniveau en 32,8% van de gezinnen representeerden het hoger opleidingsniveau. Voor de huidige studie zijn van de dataset alleen de gegevens van de jongste adolescent gebruikt, omdat zij op wave 1 net in de puberteit kwamen.

Procedure

De gezinnen zijn benaderd vanuit de registers van 22 gemeenten in Nederland. De gezinnen kregen een brief thuisgestuurd met de vraag of ze willen participeren in een longitudinaal onderzoek. Er waren 885 gezinnen die toestemming gaven, maar daarvan voldeden 765 gezinnen aan de inclusiecriteria. Na willekeurige selectie waren er 428 gezinnen gekozen om uiteindelijk mee te doen aan het onderzoek. Er was gekozen voor een gelijke spreiding over de opleidingsniveaus van de adolescenten en voor een gelijk aantal combinaties van broers en zussen (broer-broer; broer-zus; zus-zus). Vervolgens zijn de onderzoekers op huisbezoek gegaan om de vragenlijsten af te nemen bij de gezinsleden, dit hebben de gezinsleden tegelijkertijd en afzonderlijk van elkaar ingevuld.

Meetinstrumenten

Zelfwaardering. Aan de hand van 10 items is gemeten wat het niveau van de zelfwaardering van adolescenten is. Deze schaal is gebaseerd op de Rosenberg Self-esteem Scale (RSES)

(Rosenberg, 1965). De lijst is in het Nederlands vertaald door Van der Linden, Dijkman en Roeders (1983). Adolescenten kregen vragen voorgelegd zoals: 'Nu en dan denk ik dat ik nergens goed voor ben'. Deze items konden beantwoord worden met behulp van een 4-punt schaal (1 = *past helemaal niet bij me* en 4 = *past helemaal bij me*). Op wave 1 en 2 was de Cronbach's alpha .86, op wave 3 was dit .90 en op wave 4 was dit .89.

Straffen. Aan de adolescenten is gevraagd hoe ze het straffen door hun ouders ervaren. Deze vragen hebben ze ingevuld over hun vader en moeder apart op 5 items. Antwoorden op de vragen konden worden gegeven middels een 6-punt schaal (1 = *bijna nooit* en 6 = *altijd*). Een voorbeeld van een vraag was: 'Wanneer ik iets doe dat niet mag straft mijn moeder mij'. De Cronbach's alpha op wave 1 was .83. Analyse liet zien dat er een hoge correlatie bestaat tussen de vragen over straffen voor moeder en vader ($r = .75, p < .01$), hierom is besloten om de gemiddelde scores van de ouders samen te nemen voor de analyses.

Emotionele stabiliteit. Emotionele stabiliteit werd gemeten met behulp van 6 items uit een vragenlijst gericht op persoonlijkheid. Deze vragenlijst is gebaseerd op het Five Factor model van Goldberg (1992). De lijst is bewerkt door Gerris, Houtmans, Kwaaitaal-Roosen, de Schipper, Vermulst, & Janssens, 1992. Het Five Factor model houdt in dat de score op vijf verschillende schalen aangeeft in hoeverre deze persoonlijkheidstrekk van toepassing is op de adolescent. Dit zijn extraversie, vriendelijkheid, zorgvuldigheid, emotionele stabiliteit en openheid. Voor de beantwoording van de onderzoeksvraag werd gekeken naar de resultaten op de schaal *emotionele stabiliteit*. Op een 7-punts schaal (1 = *klopt helemaal niet* en 7 = *klopt helemaal wel*) konden de adolescenten aangeven in hoeverre een eigenschap op hen van toepassing was. Dit waren bijvoorbeeld 'zenuwachtig' of 'snel geraakt'. De Cronbach's alpha van emotionele stabiliteit was .75.

Statistische Analyses

Als eerste zijn *listwise* de participanten eruit gehaald die op één of meerdere waves *missings* hadden. Met de participanten die wel hebben meegedaan aan deze vier waves ($N= 302$) zijn

de statistische analyses uitgevoerd. Daarna zijn voor de regressieanalyses de scores van de outliers veranderd in het gemiddelde plus of min twee standaarddeviaties.

De statistische analyses die zijn uitgevoerd om te testen of er een verband is tussen straffen en zelfwaardering bij de jongeren, zijn gedaan met behulp van het programma SPSS versie 20.0 (IBM, 2011)

Ook is er met behulp van bivariate correlaties (Pearson) gekeken of er significante correlaties bestaan tussen de drie factoren. Daarna worden er vier losse regressieanalyses gedaan om te kijken of straffen door ouders het niveau van de zelfwaardering kan voorspellen. Emotionele stabiliteit op wave 1 wordt meegenomen in de regressieanalyses als moderator.

Resultaten

Vanuit de literatuur zijn er aanwijzingen dat de mate van zelfwaardering in de adolescentie beïnvloed wordt door leeftijd en sekse. Om deze reden worden leeftijd en sekse bij de analyses meegenomen als controlevariabelen.

In dit onderzoek is vervolgens gebruik gemaakt van Pearson correlatie tests om de bivariate associaties tussen de variabelen in de studie te berekenen (zie Tabel 1). Allereerste valt in Tabel 1 op dat de variabele zelfwaardering een significante negatieve correlatie heeft met de variabele straffen door ouders. Een negatieve correlatie houdt hier in dat jongeren met een lagere zelfwaardering strenger gestraft worden door hun ouders. Verder is er een significante positieve correlatie tussen de variabele zelfwaardering en de variabele emotionele stabiliteit. Dit betekent dat jongeren met een lagere zelfwaardering ook meer emotioneel instabiel zijn.

Tabel 1.
Sample, Gemiddelden, Standaarddeviaties en Pearson Correlaties op Wave 1

Variabele	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	1.	2.	3.
1. Zelfwaardering	302	30.82	5.22	-	.198**	.319**
2. Straffen door ouders	302	2.35	.74		-	-.040
3. Emotionele stabiliteit	302	.32	.28			-

Noot: ** $p < .01$

Vervolgens zijn er vier regressieanalyses uitgevoerd om te toetsen of vaker straffen door ouders leidt tot een lager niveau van de zelfwaardering en of er sprake is van een interactie-effect van emotionele stabiliteit op het verband tussen straffen en zelfwaardering. Daarbij is gecontroleerd voor leeftijd en sekse.

Als eerste blijkt uit de resultaten dat sekse op alle waves een significante voorspeller is voor zelfwaardering (respectievelijk $p = .007$; $p = .000$; $p = .001$; $p = .008$). Daaruit kunnen we concluderen dat jongens een hogere zelfwaardering hebben dan meisjes en dat dit verschil blijvend is tijdens de adolescentie (zie Tabel 2 t/m 5). Verder geven de resultaten weer dat er op elke wave een significant verband bestaat tussen straffen door ouders en zelfwaardering (respectievelijk $p = .002$; $p = .000$; $p = .008$; $p = .020$). Dit betekent dat adolescenten die streng

gestraft worden door hun ouders gemiddeld een lagere zelfwaardering hebben dan adolescenten die minder streng gestraft worden (zie Tabel 2 t/m 5). Dit voorspellende significante effect blijft bestaan over tijd. Daarnaast is te zien dat er een significant verband bestaat tussen emotionele stabiliteit en zelfwaardering op elke wave (respectievelijk $p = .000$; $p = .002$; $p = .001$; $p = .000$). Dit geeft aan dat adolescenten die emotioneel instabiel zijn gemiddeld een lagere zelfwaardering hebben dan adolescenten die emotioneel stabiel zijn (zie Tabel 2 t/m 5). Ook dit effect blijft bestaan over tijd. Als laatste is gevonden dat er geen significant interactie-effect is tussen emotionele stabiliteit en straffen door ouders. Dit betekent dat emotionele stabiliteit het verband tussen straffen en zelfwaardering niet modereert.

Tabel 2.

Multipele Regressieanalyse: Straffen door Ouders Wave 1, Zelfwaardering Wave 1 en Emotionele Stabiliteit Wave 1

Variabele	Zelfwaardering Wave 1			
	<i>B</i>	<i>SE</i>	<i>Beta</i>	ΔR^2
Model 1				.02
Sekse	-1.59	.59	-.15**	
Leeftijd	-.21	.58	-.02	
Model 2				.11
Sekse	-1.05	.58	-.10	
Leeftijd	-.29	.56	-.03	
Straffen door ouders wave 1	1.06	.38	-.017	
Emotionele stabiliteit wave 1	-4.43	1.01	-.24***	
Model 3				.11
Sekse	-1.04	.58	-.10	
Leeftijd	-.31	.56	-.03	
Straffen door ouders wave 1	-0.85	.60	-.12	
Emotionele stabiliteit wave 1	-2.18	3.26	-.12	
Int1 (Straffen x Emotionele Stabiliteit)	-0.93	1.28	-.14	

Noot: Significante resultaten weergegevens als *** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

Tabel 3.

Multipele Regressieanalyse: Straffen door Ouders Wave 1, Zelfwaardering Wave 2 en Emotionele Stabiliteit Wave 1

Variabele	Zelfwaardering Wave 2			
	<i>B</i>	<i>SE</i>	<i>Beta</i>	ΔR^2
Model 1				0.06
Sekse	-2.62	.58	-.25***	
Leeftijd	-0.39	.57	-.04	

Model 2				0.14
Sekse	-2.12	.56	-20***	
Leeftijd	-0.53	.55	-.05	
Straffen door ouders wave 1	-1.49	.38	-.21***	
Emotionele stabiliteit wave 1	-3.1	.98	-.17**	
Model 3				0.14
Sekse	-2.13	.57	-20***	
Leeftijd	-0.52	.55	-.05	
Straffen door ouders wave 1	-1.62	.59	-.23**	
Emotionele stabiliteit wave 1	-3.99	3.21	-.22	
Int1 (Straffen x Emotionele Stabiliteit)	0.37	1.26	.05	

Noot: Significante resultaten weergegeven als *** $p < .001$, ** $p < .01$

Tabel 4.

Multipel Regressieanalyse: Straffen door Ouders Wave 1, Zelfwaardering Wave 3 en Emotionele Stabiliteit Wave 1

Variabele	Zelfwaardering Wave 3			
	B	SE	Beta	ΔR^2
Model 1				.04
Sekse	-2,12	.64	-.19***	
Leeftijd	-0,39	.64	-.04	
Model 2				.10
Sekse	-1,61	.64	-.14*	
Leeftijd	-0,45	.62	-.04	
Straffen door ouders wave 1	-1,12	.42	-.15**	
Emotionele stabiliteit wave 1	-3,90	1.11	-.19***	
Model 3				.10
Sekse	-1,63	.64	-.14*	
Leeftijd	-0,42	.62	-.04	
Straffen door ouders wave 1	-1,69	.67	-.22*	
Emotionele stabiliteit wave 1	-7,46	3.60	-.38*	
Int1 (Straffen x Emotionele Stabiliteit)	1,52	1.42	.21	

Noot: Significante resultaten weergegevens als *** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

Tabel 5.

Multipel Regressieanalyse: Straffen door Ouders Wave 1, Zelfwaardering Wave 4 en Emotionele Stabiliteit Wave 1

Variabele	Zelfwaardering Wave 4			
	B	SE	Beta	ΔR^2
Model 1				.02
Sekse	-1,69	.63	-.15**	
Leeftijd	-0,12	.63	-.01	
Model 2				.08
Sekse	-1,18	.63	-.11	
Leeftijd	-0,19	.60	-.02	
Straffen door ouders wave 1	-0,98	.42	-.13*	
Emotionele stabiliteit wave 1	-3,84	1.09	-.20***	

Model 3				.08
Sekse	-1,18	.63		-.11
Leeftijd	-0,19	.61		-.02
Straffen door ouders wave 1	-1,02	.65		-.14
Emotionele stabiliteit wave 1	-4,10	3.56		-.21
Int1 (Straffen x Emotionele Stabiliteit)	.11	1.41		.12

Noot:Significante resultaten weergegevens als *** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

Conclusie

Het belangrijkste resultaat dat gevonden is in deze studie is het voorspellende hoofdeffect van straffen door ouders op de zelfwaardering van adolescenten. Zoals verwacht hebben adolescenten die streng gestraft worden door hun ouders een lagere zelfwaardering dan adolescenten die minder streng gestraft worden. Het blijkt dat dit effect blijft bestaan wanneer adolescenten ouder worden. Dit betekent dat ouders nog steeds invloed hebben op de zelfwaardering van de jongeren in de adolescentie door middel van straffen. Daarnaast is er een niet verwacht hoofdeffect gevonden van emotionele stabiliteit op zelfwaardering. Dit effect geeft aan dat adolescenten die emotioneel instabiel zijn een lagere zelfwaardering hebben dan adolescenten die emotioneel stabiel zijn. Dit voorspellende effect is houdbaar over tijd, de mate van emotionele stabiliteit voorspelt de hoogte van de zelfwaardering tijdens de gehele adolescentie. Er is geen moderatie-effect gevonden van emotionele stabiliteit op het verband tussen straffen en zelfwaardering. De verwachting dat emotioneel instabiele adolescenten hun zelfwaardering meer zouden laten beïnvloeden door het straffen van hun ouders dan emotioneel stabiele adolescenten is daarmee niet uitgekomen.

Discussie

In dit onderzoek is gevonden dat het straffen door ouders voorspelt hoe hoog de zelfwaardering is van de adolescenten en dat emotionele stabiliteit hierbij geen rol speelt als moderator. Dus hoe sterk het verband is tussen straffen en zelfwaardering hangt niet af van emotionele stabiliteit van de adolescent. Het is mogelijk dat emotioneel instabiele adolescenten zich wel meer laten beïnvloeden door een negatieve opvoeding (streng straffen), maar dat dit geen verschil maakt in de zelfwaardering. Het versterkende effect van emotionele stabiliteit kan bijvoorbeeld wel worden aangetoond met externaliserend gedrag als uitkomstmaat (Feldman, Greenbaum, & Yirmiya, 1999). Dus de gevoeligheid voor streng straffen bij emotioneel instabiele adolescenten, uit zich misschien op een andere uitkomstmaat dan zelfwaardering. Een andere mogelijke verklaring is dat de maat voor straffen in dit onderzoek te mild is om een effect te vinden. In ander onderzoek is gevonden dat adolescenten die fysiek gestraft zijn door hun ouders meer emotioneel instabiel zijn (Mathurin, Gielen, & Lancaster, 2006). Ook kan het mogelijk zijn dat er te weinig extremen zijn op de schaal emotionele stabiliteit, de meerderheid van de proefpersonen zijn namelijk gewoon emotioneel stabiel. Door meer extreme scores op de schaal emotionele stabiliteit wordt de spreiding vergroot, wat het vinden van een significant moderatie-effect makkelijker maakt.

Daarnaast is er een direct verband tussen emotionele stabiliteit en de zelfwaardering, waarbij adolescenten die emotioneel instabiel blijken een lagere zelfwaardering hebben. Vanuit de literatuur is dit te verklaren aangezien meerdere studies aantonen dat er een sterk verband is tussen emotionele stabiliteit en zelfwaardering, hoge emotionele stabiliteit is een hoge zelfwaardering (Hills, & Argyle, 2001). Dit verband bestaat dus waarschijnlijk geheel onafhankelijk van straffen door ouders.

Een sterke kant van deze studie is de grote sample, door meer proefpersonen te gebruiken in een onderzoek kunnen de resultaten beter onderbouwd worden. Er is immers

meer power en een kleinere kans op een toevallig significant effect. Daarnaast is voor dit onderzoek longitudinale data gebruikt, op die manier is de ontwikkeling van zelfwaardering goed te volgen en kunnen er uitspraken gedaan worden over voorspellende effecten van straffen door ouders. De populatie die gebruikt is zal echter niet volledig de samenleving representeren. Zo hebben alleen gezinnen deelgenomen waarbij de ouders getrouwd zijn (samenwonen) en twee kinderen hebben die biologisch verwant zijn. Tegenwoordig zijn er steeds vaker huishoudens waar gescheiden ouders wonen of juist samengestelde gezinnen waarbij niet alle kinderen met hun biologische ouders wonen (CBS, 2012). Wanneer meerdere soorten gezinssamenstellingen worden meegenomen zullen er mogelijk andere resultaten verkregen worden. Vooral omdat uit onderzoek blijkt dat er in eenoudergezinnen twee keer zo vaak fysiek gestraft wordt dan in gezinnen met beide ouders (Sack, Masen, & Higgins, 1985).

Tevens is er een methodologische kanttekening te zetten bij het construct straffen. Het is namelijk gemeten met vrij weinig items en in de vijf gebruikte items zitten ook nog verschillende constructen. Er zijn vragen over de manier van straffen en over hoe consequent ouders zijn in het geven van straf. Er is besloten om de overkoepelende term 'streng' straffen te gebruiken, aangezien de adolescenten die op de items de antwoordcategorie 'altijd' kiezen vaak gestraft worden door hun ouders. Het zou dus kunnen dat er andere resultaten gevonden worden, als het construct straffen op verschillende manieren wordt getoetst. Zoals blijkt uit literatuur is fysiek straffen een veel gebruikte maat, maar het is ook interessant om te kijken naar de frequentie van straffen. Wat is het effect op zelfwaardering als ouders het kind continu straf geven en geen ruimte laten voor het maken van fouten. Vervolgonderzoek kan zich ook richten op waarvoor de ouders straf geven. Het heeft waarschijnlijk meer invloed op de zelfwaardering als ouders straf geven op de persoon (Jij krijgt straf omdat je stout bent geweest) dan als de straf op de daad gericht is (Jij krijgt straf omdat je iemand sloeg).

De resultaten uit deze studie geven aan dat streng straffen door ouders een negatieve invloed heeft op de zelfwaardering van adolescenten. Daardoor kan streng straffen worden aangemerkt als een risicofactor voor een lage zelfwaardering en kunnen bijvoorbeeld gezinsmedewerkers dit inzicht inzetten bij de hulpverlening om een lage zelfwaardering te voorkomen bij adolescenten. Ouders hebben met hun manier van straffen dus veel invloed op de ontwikkeling van adolescenten, waaronder de zelfwaardering.

Literatuurlijst

- Baker, A. J. L., & Ben-ami, N. (2011). To turn a child against a parent is to turn a child against himself: The direct and indirect effects of exposure to parental alienation strategies on self-esteem and well-being. *Journal of Divorce & Remarriage*, *52*, 472-489.
- Bean, R. A., Bush, K. R., McKenry, P. C., & Wilson, S. M. (2003). The Impact of Parental Support, Behavioral Control, and Psychological Control on the Academic Achievement and Self-Esteem of African American and European American Adolescents. *Journal of Adolescent Research*, *18*, 523-541.
- Belsky, J. (2005). Differential susceptibility to rearing influences: An evolutionary hypothesis and some evidence. In B. Ellis & D. Bjorklund (Eds.), *Origins of the social mind: Evolutionary psychology and child development*. New York, NY: Guildford.
- Belsky, J., & Pluess, M. (2009). Beyond Diathesis Stress: Differential Susceptibility to Environmental Influences. *Psychological Bulletin*, *135*, 885-908.
- Bender, H. L., Allen, J. P., McElhaney, K. B., Antonishak, J., Moore, C. M., Kelly, H., & Davis, S. M. (2007). Use of harsh physical discipline and developmental outcomes in adolescents. *Development and Psychopathology*, *19*, 227-242.
- Berk, L. E. (2006). *Child Development* (7th ed.). Boston: Pearson Education, Inc.
- Block, J., & Robbins, R. W. (1993). A longitudinal study of consistency and change in self-esteem from early adolescence to early adulthood. *Child Development*, *64*, 909-923.
- Centraal Bureau voor Statistiek (CBS). (2012). *Huwelijksonbindingen; door echtscheidingen en door overlijden*. Verkregen op 10 juni 2012 van www.cbs.nl
- Engfer, A., & Schneewind, K. A. (1982). Causes and Consequences of Harsh Punishment; and Empirical Investigation in a Representative Sample of 570 German Families. *Child Abuse and Neglect*, *6*, 129-139.
- Feldman, R., Greenbaum, C. W., & Yirmiya, N. (1999). Mother–infant affect synchrony as an antecedent of the emergence of self-control. *Developmental Psychology*, *35*, 223–231.
- Felson, R. B., & Zielinski, M. A. (1989). Children's Self-esteem and Parental Support. *Journal of Marriage and Family*, *51*, 727-735.
- Gerris, J. R. M., Houtmans, M. J. M., Kwaaitaal-Roosen, E. M. G., De Schipper, J. C., Vermulst, A. A., & Janssens, J. M. A. M. (1992). *Parents, adolescents and young adults in Dutch families: A longitudinal study*. Nijmegen: Institute of Family Studies, University of Nijmegen.
- Guay, F., Marsh, H. W., & Boivin, M. (2003). Academic self-concept and academic achievement: Developmental perspectives on their causal ordering. *Journal of Educational Psychology*, *95*, 124-136.
- Harakeh, Z., Scholte, H. J., de Vries, H., & Engels, R. C. M. E. (2005). Parental rules and communication: their association with adolescent smoking. *Addiction*, *100*, 862-870.
- Hills, P., & Argyle, M. (2001). Emotional stability as a major dimension of happiness. *Personality and Individual Differences*, *31*, 1357-1364.
- Hymel, S., Vaillancourt, t., Mc Dougall, P., & Renshaw, P. D. (2008) Peer acceptance and rejection in Childhood. In Smith, P. K., & Hart, C. H. (Eds.), *Childhood Social Development*. Oxford: Blackwell Publishing.

- IBM Company (2011). *Statistical Package for the Social Sciences*, version 20.0.
- Larsen, R. J., & Buss, D. M. (2008) *Personality Psychology (3rd ed.)*. New York: Mc Graw Hill.
- Mathurin, M. N., Gielen, U. P., & Lancaster, J. (2006). Corporal Punishment and Personality Traits in the Children of St. Croix, U.S. Virgin Islands. *Cross-Cultural Research*, 40, 306-324.
- Meier, L. L., Orth, U., Denissen, J. J. A., & Kühnel, A. (2011) Age differences in instability, contingency, and level of self-esteem across the life span. *Journal of Research in Personality*, 45, 604-612.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton, N.J.: Princeton University Press.
- Ross, S. R., Canada, K. E., & Rausch, M. K. (2002). Self-handicapping and the Five Factor Model of Personality: Mediation between Neuroticism and Conscientiousness. *Personality and Individual Differences*, 32, 1173-1184.
- Sack, W. H., Mason, R., & Higgins, J. E. (1985). The single-parent family and abusive child punishment. *American Journal of Orthopsychiatry*, 55, 252-259.
- Snarey, J. R., & Bell, D. (2003). Distinguishing structural and functional models of human development: A response to "What transits in an identity status transition?". *Identity*, 3, 221-230.
- Solomon, C. R., & Serres, F. (1999). Effects of Parental Verbal Aggression on Children's Self-esteem and School Marks. *Child Abuse & Neglect*, 23, 339-351.
- Van der Linden, F. J., Dijkman, Th.A., & Roeders, P. J. B. (1983). *Metingen van kenmerken van het persoonssysteem en sociale systeem*. Nijmegen: Hoogveld Instituut.
- Vazsonyi, A. T., Hibbert, J. R., & Snider, J. B. (2003). Exotic enterprise no more? Adolescent reports of family and parenting processes from youth in four countries. *Journal of Research on Adolescence*, 13, 129-160.